

Zasady jakości edukacji ekologicznej

1

Wyjaśnia zależności pomiędzy środowiskiem, gospodarką, społeczeństwem i kulturą; kształtuje świadomość i zainteresowanie tymi zależnościami.

Nasz świat to skomplikowany system współzależności pomiędzy środowiskiem, gospodarką, społeczeństwem i kulturą

Edukacja ekologiczna wysokiej jakości nie traktuje środowiska naturalnego jako zamkniętej i zewnętrznej wobec świata ludzkiego całości, o którą powinniśmy dbać, a jako **element większego systemu**, do którego należy również człowiek i jego działalność. W tym systemie środowisko, gospodarka, społeczeństwo i kultura są powiązane zmieniającym się w czasie zależnościami i nieustannie na siebie oddziałują. Powinniśmy dążyć do stanu, w którym ten wzajemny wpływ jest na tyle zrównoważony, że **wszystkie elementy funkcjonują w harmonii** (zrównoważony rozwój).

Możemy wskazywać powiązania między trzema głównymi wymiarami zrównoważonego rozwoju, a także **między pomniejszych zagadnieniami**, np. pomiędzy różnorodnością biologiczną a zdrowiem człowieka, konsumpcją a zasobami naturalnymi, zmianą klimatu a prawami człowieka itd. Współzależności można rozpatrywać w skali lokalnej (np. wpływ okolicznych lasów na miejscową gospodarkę i społeczność), ale też w skali globalnej (np. wpływ lasów świata na zmianę klimatu i jej konsekwencje dla ludzkości).

Dostrzegłszy ścisłe powiązania między różnymi obszarami, zdamy sobie sprawę, że **interwencja** w jednym z nich nieuchronnie oddziałuje na inne. Dlatego potrzebujemy rozwiązań, które pozwolą ludziom żyć szczęśliwie i w dobrobycie na miarę możliwości Ziemi, a do tego potrzebna jest **zmiana myślenia i krytyczne podejście** do idei wzrostu gospodarczego.

Jak to robić w szkole? Poprzez:

- możliwie częste przedstawianie współzależności i ciągów przyczynowo-skutkowych na lekcjach przedmiotowych i w pracy projektowej;
- kształtowanie krytycznego myślenia za pośrednictwem nauki o współzależnościach, ale również w drodze pogłębiania refleksji nad przyszłością świata i rolą człowieka w globalnych procesach oraz nad jakością i głębokością zmian, które powinny zostać wprowadzone (np. metodą pytań głębokich);
- poruszanie wątków wyzwań ekologicznych na różnych przedmiotach, także tych, w których podstawie programowej jest na to mniej miejsca; podkreślanie interdyscyplinarności tych zagadnień;
- budowanie rzetelnej wiedzy o zjawiskach i wyzwaniach ekologicznych zgodnie z zainteresowaniami uczniów i uczennic.

Nasz ślad ekologiczny ponad dwukrotnie przekracza ten, który jest w stanie udźwignąć nasza planeta. Średni ślad ekologiczny Polki lub Polaka wynosi 5,6 globalnego hektara, podczas gdy wydolność środowiska to około 2 globalnych hektarów na osobę.

Źródło: Global Footprint Network, www.footprintnetwork.org.

2

Podkreśla znaczenie środowiska naturalnego; ukazuje złożoność ekosystemu, w którym człowiek stanowi równoważną część.

Człowiek jest (tylko) częścią ekosystemu

Mądra edukacja ekologiczna odrzuca antropocentryzm, pogląd, który stawia gatunek ludzki i jego potrzeby ponad innymi przedstawicielami i przedstawicielkami świata ożywionego. W oparciu o przekonanie, że funkcjonowanie świata opiera się na współzależnościach, stara się pokazać **równość wszystkich gatunków** oraz ich **jednakową wagę**, także tych pozornie nieużytecznych lub wręcz szkodliwych. Według takiego podejścia człowiek nie jest najważniejszy, a współistnieje z resztą środowiska **na zasadzie harmonii**.

Współcześnie przez większość życia jesteśmy fizycznie oddzieleni od natury (przebywamy w pomieszczeniach) i na tle przyrody czujemy się obco. Człowiek jest częścią przyrody również w takim znaczeniu, że **kształtuje go ona biologicznie i duchowo**. Rosnący dystans między ludźmi a naturą skutkuje pogorszeniem jakości życia. Brak więzi z przyrodą powoduje, że ludziom łatwiej przychodzi jej niszczenie, dlatego jest szczególnie ważne, by **odbudowywać tę relację**.

Jak to robić w szkole? Poprzez:

- realizowanie lekcji w terenie (nawet przyszłolnym) budujących więzi z naturą, zachęcanie do obserwacji otaczającej przyrody i prostych eksperymentów, motywowanie młodzieży do poznawania własnej okolicy; organizację innych zajęć w terenie: wycieczek pieszych, rajdów rowerowych, spływów kajakowych itd.;
- pogłębianie refleksji na temat miejsca człowieka w przyrodzie za pomocą pytań głębokich;
- kształtowanie szacunku dla całego świata ożywionego i nieożywionego bez względu na jego użyteczność czy szkodliwość dla człowieka.

3

Wyjaśnia zjawiska przyrodnicze na przykładzie rzeczywistych procesów i obiektów, na zajęciach w terenie.

Przyroda to najlepsza nauczycielka

Mimo ciągłego rozwoju narzędzi i metod badawczych nasza wiedza o świecie jest wciąż bardzo niewielka. Tak naprawdę ciągle odkrywamy sekrety natury – często po to, by się jej przeciwstawić w mylnym poczuciu zagrożenia. Przyroda tymczasem jest świetną nauczycielką, kształtowała się przez miliardy lat. Właśnie przyglądając się naturze, dowiemy się, jak powinny wyglądać rzeka, jezioro, las czy łąka. **Wytwory natury są idealne** i powinniśmy ufać rozwiązaniom, którym jesteśmy przez nią obdarzani. Takie podejście wzywa nas do wysiłku na rzecz **renaturalizacji i większej wiary w mądrość natury**, nie zaś ludzkiej myśli i inwazyjnych interwencji.

Przyroda może uczyć też postaw i wartości, takich jak **racjonalność i umiarkowanie**, nad którymi warto się pochylić, myśląc o współczesnym konsumpcjonizmie czy ludzkiej chciwości. Lepsze zrozumienie przyrody może pomóc w zachowaniu dystansu wobec współczesnego świata i pokory wobec przyrody, wzmacnia również uważność i empatię. Przebywanie w naturze pomaga także **budować więzi z samym sobą** i z innymi ludźmi.

Jak to robić w szkole? Poprzez:

- przypatrywanie się mechanizmom funkcjonującym w przyrodzie i rozważanie ich zastosowań w rozwiązaniach współczesnych wyzwań lokalnych i globalnych;
- zachęcanie młodzieży do obserwacji przyrody i ułatwianie tego poprzez zakładanie grządek, ogrodów lub łąk przyszkolnych, zielonych parapetów lub innych elementów zielonych.

Zachęca do działania, pokazuje wartość działań indywidualnych i współpracy na rzecz środowiska naturalnego.

4

Każdy z nas jest odpowiedzialny za stan środowiska

Poznanie przyrody, jej wartości, a także zagrożeń, z którymi się ona mierzy, to część edukacji ekologicznej. Przedstawia ona również aktualne rozwiązania wyzwań środowiskowych oraz podejmowane lokalnie i międzynarodowo inicjatywy na rzecz ochrony przyrody, zwracając uwagę na konieczność działania. Pomaga zrozumieć młodzieży, w jaki sposób jej decyzje i działania wpływają na środowisko, oraz przygotowuje do podejmowania działań na rzecz środowiska naturalnego i zrównoważonego rozwoju.

Edukacja ekologiczna obejmuje także działania wpływające na poprawę stanu środowiska naturalnego. Taka metoda uczy w praktyce, jak poznawać otoczenie i zachodzące w nim procesy, zbierać i analizować informacje, a także zauważać i rozwiązywać problemy. Przyglądanie się własnym nawykom, jak i wspólne działanie na rzecz przyrody uczą współpracy, planowania i wyznaczania celów, wzmacniają odpowiedzialność i kreatywność.

Jak to robić w szkole? Poprzez:

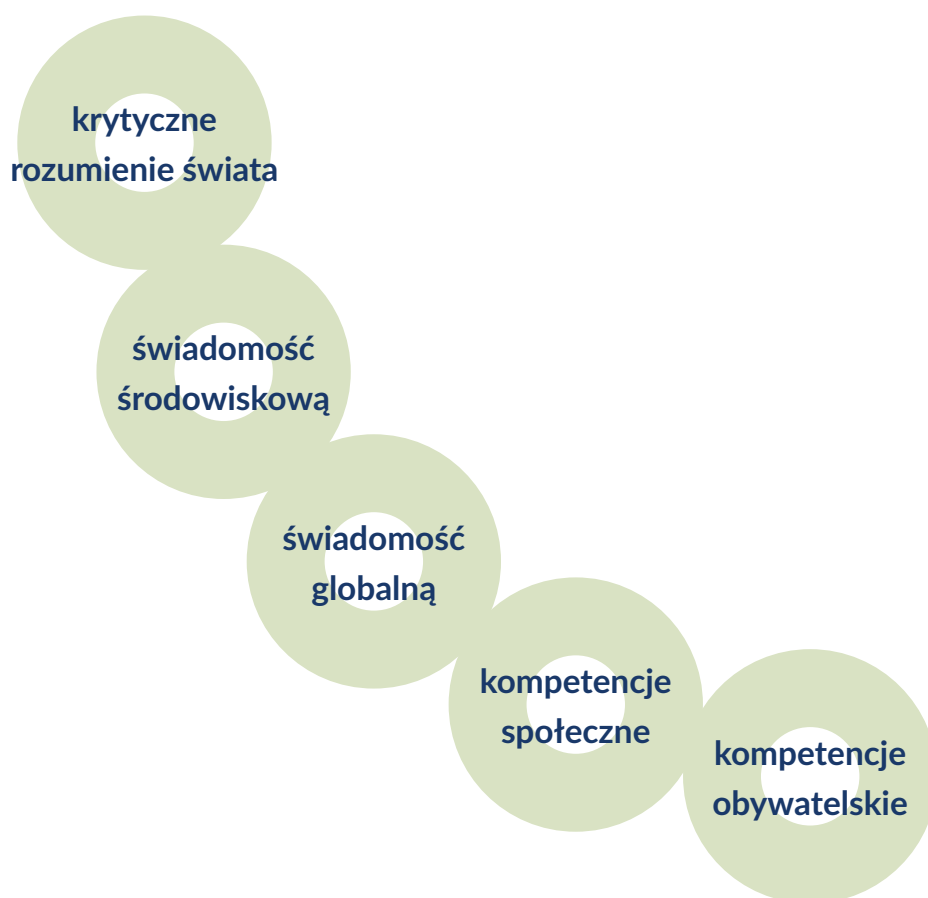
- zachęcanie uczniów i uczennic do indywidualnej refleksji nad wpływem jednostki na środowisko i do pogłębiania relacji ja–środowisko;
- poruszanie na zajęciach tematu zmiany indywidualnych nawyków na te przybliżające do życia zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju i zachęcanie do angażowania się w rozwiązywanie wyzwań z zakresu ochrony środowiska;
- wspólne działanie na rzecz środowiska, również z wykorzystaniem metody projektu edukacyjnego;
- przedstawienie możliwości obywatelskiego zaangażowania na rzecz zmiany społecznej i systemowej w obszarze ochrony środowiska, wzmacnianie u uczniów i uczennic poczucia sprawczości.

Rozwija wiedzę, umiejętności i postawy oraz kompetencje kluczowe.

5

Edukacja ekologiczna nie ogranicza się do przekazywania wiedzy, jej wartość tkwi we wspieraniu rozwoju ucznia i uczennicy

Edukacja ekologiczna kładzie nacisk na praktykę (poszukiwanie i próby wdrażania rozwiązań konkretnych wyzwań środowiskowych) oraz kształtuje postawy wrażliwości, uważności i empatii poprzez budowanie więzi z przyrodą. Uczy stawiania pytań i rzetelnego poszukiwania wiedzy, weryfikowania i analizowania informacji oraz ich źródeł. Poznawanie przyrody, odnajdywanie swojego miejsca w ekosystemie, rozwiązywanie wyzwań środowiskowych i codzienne działania zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju mogą wzmacniać różnorodne kompetencje młodych ludzi:

Kompetencje to połączenie wiedzy, umiejętności i postaw; oznaczają zdolność do podejmowania określonych działań.

Wiedza to fakty, pojęcia, idee i teorie, które pomagają zrozumieć określone zagadnienie.

Umiejętności to zdolność do realizacji procesów poznawczych i wykorzystywania wiedzy do osiągnięcia konkretnych wyników.

Postawy obejmują gotowość i skłonność do działania w danym zakresie.

Definicja na podstawie Zalecenia Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (22 maja 2018 roku).